

УДК 37.013.42

DOI <https://doi.org/10.32782/3041-1351/2026-1-19>**Попик Юрій Володимирович**

кандидат психологічних наук, доцент,
завідувач кафедри базової загальновійськової підготовки,
Хмельницький національний університет
poruku@khmnu.edu.ua

ORCID ID: 0000-0003-4944-0560

ІНТЕГРАЦІЯ БАЗОВОЇ ЗАГАЛЬНОВІЙСЬКОВОЇ ПІДГОТОВКИ В ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС ХМЕЛЬНИЦЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Вступ. Базова загальновійськова підготовка (БЗВП) у закладах вищої освіти є важливим елементом формування громадянської та військової готовності молоді. Її впровадження відповідає стратегічним завданням держави щодо створення системи національного спротиву та забезпечення обороноздатності країни. Дисципліна спрямована на інтеграцію правових, соціокультурних, психологічних та військово-практичних знань у єдину систему компетентностей, що дозволяє здобувачам ефективно діяти як у мирний час, так і в умовах воєнного стану.

Навчальний процес організовується на основі принципів законодавчої обов'язковості, поєднання теоретичної та практичної складових, мотиваційної спрямованості, територіально-зонального підходу та міждисциплінарності. Теоретичний блок охоплює знання з історії, міжнародного гуманітарного права та психології, тоді як практичний компонент включає тренування з тактики, орієнтування, заходів радіаційного, хімічного та біологічного захисту, надання домедичної допомоги та евакуації постраждалих. Особлива увага приділяється розвитку навичок психічної саморегуляції, стресостійкості та командної взаємодії.

Використання сучасних освітніх технологій, інтерактивних методів навчання та інформаційно-комп'ютерних засобів сприяє підвищенню мотивації здобувачів і забезпечує ефективне засвоєння матеріалу. Крім того, програма узгоджується з міжнародними практиками країн НАТО та ЄС, що дозволяє інтегрувати українську систему підготовки у європейський безпековий простір.

Мета роботи полягає у обґрунтуванні впровадження базової загальновійськової підготовки в освітній процес Хмельницького національного університету, визначення її принципів, методів та результатів, а також значення дисципліни як системного інструменту формування готовності здобувачів освіти до виконання завдань національної оборони.

Наукова новизна. У статті досліджується практичний досвід інтеграції базової загальновійськової підготовки в освітній процес Хмельницького національного університету з акцентом на особливості організації навчання, використання сучасних методів та поєднання міждисциплінарних компонентів.

Висновки. Таким чином, БЗВП у закладах вищої освіти виступає не лише навчальною дисципліною, а й системним інструментом формування громадянської відповідальності, патріотизму та готовності молоді до захисту держави. Її значення полягає у створенні комплексної моделі підготовки, яка поєднує правові норми, педагогічні технології та практичні навички, забезпечуючи високий рівень готовності здобувачів до виконання завдань національної безпеки.

Ключові слова: інтеграція, освітній процес, базова загальновійськова підготовка, патріотичне виховання, здобувачі вищої освіти.

Popyk Yurii Volodymyrovych

Candidate of Psychological Sciences, Associate Professor,
Head of the Department of Basic General Military Training,
Khmelnitskyi National University

INTEGRATION OF BASIC GENERAL MILITARY TRAINING INTO THE EDUCATIONAL PROCESS OF KHMELNYTSKYI NATIONAL UNIVERSITY

Introduction. Basic military training (BMT) in higher education institutions is an important element of the formation of civil and military readiness of young people. Its implementation corresponds to the strategic tasks of the state in creating a system of national resistance and ensuring the country's defense capability. The discipline is aimed at integrating legal, socio-cultural, psychological and military-practical knowledge into a single system of competencies, which allows students to act effectively both in peacetime and in martial law.

The educational process is organized on the basis of the principles of legislative obligation, a combination of theoretical and practical components, motivational orientation, territorial-zonal approach and interdisciplinarity. The theoretical block covers knowledge of history, law, international humanitarian law and psychology, while the practical component includes training in tactics, orientation, radiation, chemical and biological protection measures, provision of first aid and evacuation of victims. Special attention is paid to the development of mental self-regulation skills, stress resistance and team interaction.

The use of modern educational technologies, interactive teaching methods and information and computer tools helps to increase students' motivation and ensures effective learning of the material. In addition, the program is consistent with international practices of NATO and EU countries, which allows integrating the Ukrainian training system into the European security space.

© Попик Ю. В., 2026

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)

Purpose and objectives of the article consists in highlighting the integration of basic combined arms training into the educational process of Khmelnytskyi National University, determining its principles, methods and results, as well as substantiating the importance of the discipline as a systemic tool for forming the readiness of education seekers to perform national defense tasks.

Results. The article examines the practical experience of integrating basic combined arms training into the educational process of Khmelnytskyi National University with an emphasis on the peculiarities of organizing training, the use of modern methods, and the combination of interdisciplinary components.

Thus, BGMT in higher education institutions acts not only as an academic discipline, but also as a systemic tool for the formation of civic responsibility, patriotism, and readiness of young people to defend the state. Its significance lies in the creation of a comprehensive training model that combines legal norms, pedagogical technologies, and practical skills, ensuring a high level of readiness of students to fulfill national security tasks.

Key words: *integration, educational process, basic military training, patriotic education, higher education students.*

Вступ. Сучасні реалії, пов'язані з війною та глобальними викликами, актуалізують потребу у формуванні готовності молоді до захисту держави.

Базова загальновійськова підготовка є невід'ємною частиною освітнього процесу, що поєднує знання, навички та цінності, спрямовані на виховання патріотизму та громадянської відповідальності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження проблеми БЗВП та її ролі у патріотичному вихованні проводили українські науковці та практики у сфері військової освіти, зокрема В. Малюга, Ю. Костенко, І. Колеснікова та А. Колесник. Вони аналізували нормативну базу, педагогічні засади та практичні аспекти інтеграції патріотичного виховання у систему підготовки молоді. А. Зельницький описує структурно-функціональну модель загальновійськової підготовки та можливості імплементації моделі в освітній процес. Аналіз законодавчих ініціатив щодо БЗВП та проблеми правового регулювання і узгодження з мобілізаційними процесами надають дослідження М.Веселова. У статті Батюк О.В., Куроч О.С., Федорова М.В. наголошується, що базова загальновійськова підготовка має здійснюватися у обов'язковому порядку з метою забезпечення громадян України військово-обліковою спеціальністю, а також формування необхідних знань, умінь і навичок для виконання конституційного обов'язку щодо захисту держави, її незалежності та територіальної цілісності.

Мета дослідження полягає в обґрунтуванні теоретичних і практичних засад інтеграції базової загальновійськової підготовки у систему освітнього процесу Хмельницького національного університету, а також аналізі ефективності поєднання правових, соціокультурних та військово-практичних компонентів у підготовці здобувачі вищої освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження. Дисципліна «Базова загальновійськова підготовка (теоретична підготовка)» є складовою обов'язкової частини дисциплін загальної підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти та забезпечує здатність самоідентифікувати себе як громадянина України, здійснювати психологічну саморегуляцію та заходи щодо забезпечення безпеки й надання домедичної допомоги.

Для її вивчення розроблена робоча програма, складена на основі типової програми Збройних Сил України, рекомендована за погодженням Міністерством освіти і науки України та Професійного стан-

дарту офіцера тактичного рівня Збройних Сил України [11].

Відповідно до статті 6 Закону України «Про основи національного спротиву», загальновійськова підготовка є базою для формування готовності громадян до оборони та є обов'язковою для студентів чоловічої статі (жінки можуть вивчати її добровільно) з 1 вересня 2025 року [7].

Результати вивчення дисципліни спрямовані на формування комплексних компетентностей здобувачів освіти та охоплюють такі сфери:

1. Соціокультурна та національна ідентичність – усвідомлення сутності української національної ідентичності, знання адміністративно-територіального устрою, природних ресурсів та історичних постатей.

2. Психологічна підготовка – здатність надавати першу психологічну допомогу, здійснювати самопомогу та застосовувати методи психічної саморегуляції.

3. Аналітичні та тактичні навички – уміння аналізувати інформацію, отриману під час спостереження за місцевістю, використовувати засоби зв'язку та тактичні сигнальні жести.

4. Безпекові компетентності – виконання заходів радіаційного, хімічного та біологічного захисту, орієнтування на місцевості за допомогою природних та технічних засобів, дотримання правил безпеки при роботі з вибуховими речовинами.

5. Правова та військова підготовка – застосування положень Статуту Збройних сил України, норм міжнародного гуманітарного права та принципів загальновійськового бою.

6. Медична та евакуаційна компетентність – надання домедичної допомоги, організація та здійснення евакуації постраждалих.

7. Життєзабезпечення в екстремальних умовах – використання прийомів і способів забезпечення життєдіяльності у польових умовах [3].

Навчальний курс містить 13 тем щодо національно-патріотичної, психологічної, розвідувальної підготовки, зв'язку та комунікації, військової топографії та інженерної підготовки (мінна безпека), статуту Збройних Сил України, домедичної та тактичної підготовки, виживання і міжнародного гуманітарного права.

Здобувачі вищої освіти опановують зміст навчального матеріалу, понятійний апарат, набувають навичок поєднувати теорію з практикою, вирішувати практичні завдання [11].

Організація навчального процесу з дисципліни «Базова загальновійськова підготовка» здійснюється

із застосуванням як традиційних, так і сучасних освітніх технологій та методів, що забезпечують комплексне засвоєння матеріалу:

– лекційні заняття (використання проблемного та інтерактивного підходів, застосування методів візуалізації для підвищення ефективності сприйняття інформації);

– практичні заняття (словесні та наочні методи (зразковий показ), практичні вправи: відпрацювання елементів прийомів із контролем точності, тренування у повільному темпі та на швидкість, інтерактивні та проблемні методи для формування навичок у реальних умовах);

– самостійна робота (опрацювання теоретичного матеріалу, виконання індивідуальних творчих завдань, підготовка до тестового контролю знань, використання інформаційно-комп'ютерних технологій для самонавчання та перевірки результатів).

Політика навчальної дисципліни визначається системою вимог до здобувача вищої освіти, що передбачені чинними положеннями Університету про організацію і навчально-методичне забезпечення освітнього процесу. Оцінювання академічних досягнень здобувача вищої освіти здійснюється відповідно до «Положення про контроль і оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти у ХНУ». Завершальним етапом вивчення дисципліни є диференційований залік.

Принципи вивчення дисципліни «Базова загальновійськова підготовка» у закладі вищої освіти ґрунтуються на комплексному поєднанні правових, педагогічних та практичних засад, що забезпечують формування готовності студентів до виконання завдань національної оборони [5].

Навчання базується на законодавчій обов'язковості, адже БЗВП визначена державою як ключовий елемент системи національного спротиву. Це забезпечує єдність стандартів та узгодженість освітнього процесу з потребами Збройних сил України.

Під час викладання застосовується принцип інтеграції теорії та практики: теоретичні знання з історії, права, психології та військової справи поєднуються з практичними тренуваннями з тактики, орієнтування, РХБ-захисту, домедичної допомоги

та евакуації. Такий підхід формує цілісну систему компетентностей.

Важливим є принцип мотиваційної спрямованості, що передбачає використання сучасних освітніх технологій, інтерактивних методів та прикладів з міжнародного досвіду. Це сприяє підвищенню зацікавленості студентів та формуванню внутрішньої готовності до служби.

Програма навчальної дисципліни містить практичні заняття з оволодіння прийомами психологічної саморегуляції та самопомоги, вміння орієнтуватися на місцевості за допомогою небесних світил, компаса, годинника, карти та місцевих предметів, надавати домедичну допомогу на етапі «допомога під вогнем/під загрозою», накладати турнікети, знати способи та методи евакуації, призначення БпЛА, їх класифікацію та бойові можливості, форми, способи, основні тактичні прийоми застосування, призначення, будову та поведіння зі зброєю.

Завдяки цьому підготовка не сприймається як формальний обов'язок, а як корисний досвід, що підвищує особисту компетентність і готовність до реальних викликів.

Навчання організовується відповідно до територіального принципу, що забезпечує рівний доступ до підготовки та врахування регіональних особливостей.

БЗВП реалізує принцип міждисциплінарності, адже інтегрує знання з різних галузей від гуманітарних до технічних, створюючи комплексну основу для підготовки майбутніх фахівців.

Нарешті, запровадження базової загальновійськової підготовки здійснюється відповідно до міжнародних стандартів, зокрема практик країн-членів НАТО та ЄС.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Таким чином, базова загальновійськова підготовка формує у здобувачів вищої освіти фундаментальні компетентності, необхідні для виконання військового обов'язку та забезпечення обороноздатності держави, а основні змістові компоненти становлять цілісну систему формування готовності молоді до захисту держави та виховання патріотичної свідомості.

Список літератури:

1. Зельницький А. Базова загальновійськова підготовка громадян України: моделювання та імплементація в освітній процес. Військова освіта. Збірник наукових праць № 2 (50), Київ, 2024. DOI: <https://doi.org/10.33099/2617-1783/2024-50/83-101>
2. Базова військова підготовка: як це працюватиме після прийняття мобілізаційного закону. Інформатор. Опубліковано 07.03.2024. URL: <https://kalush.informator.ua/2024/03/07/bazova-vijskova-pidgotovka-yak-zerpraczuvatyme-pislya-pryjnyattya-mobilizacijnogo-zakonu/> (дата звернення: 10.03.2026).
3. Бондаренко О.В., Кузьменко В.М. Базова загальновійськова підготовка. Навчальний посібник. Київ, 2021. URL: https://sprotvyg7.com.ua/wp-content/uploads/2023/06/INTERFLEX_%D0%9F%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%BA_02-22.pdf (дата звернення: 10.03.2026).
4. Веселов М. Ю. Базова загальновійськова підготовка: перспективи та проблеми правового регулювання. URL: <https://rep.dnuvs.ukr.education/bitstreams/1581fc39-9db6-4c54-9b25-cc90a5316a02/download> (дата звернення 10.03.26).
5. Герасименко М. В. Національно-патріотична підготовка особового складу Збройних Сил України / М. В. Герасименко, В. В. Марасва, О. А. Мацагор та ін. / за заг. ред. Н. А. Агаєва. Київ: Вид. дім «СКІФ». 2023. 180 с. URL: https://jurkniga.ua/contents/natsionalno-patriotichna-pidgotovka-osobovogo-skladu-zbroynikh-sil-ukraini.pdf?srsltid=AfmBOoo-lvH_tKROa9m3Nv8YKM3u5jad-StOBxDqoxBS3_OHCO67rI6 (дата звернення 10.03.26).

6. Закон України «Про військовий обов'язок і військову службу» від 25 березня 1992 р. (із змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2232-12> (дата звернення 05.03.2026).
7. Закон України «Про основи національного спротиву» від 16 липня 2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1702-20> (дата звернення 05.03.2026).
8. Закон України від 11.04.2024 р. № 3633-IX «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо окремих питань проходження військової служби, мобілізації та військового обліку» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3633-20#Text> (дата звернення 10.03.26).
9. Постанова Кабінету Міністрів України від 21 червня 2024 р. № 734 «Порядок проведення базової загальновійськової підготовки громадян України, які здобувають вищу освіту, та поліцейських URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/734-2024-%D0%BF#Text> (дата звернення 10.03.26).
10. Практичний курс: База: Сучасна військова підготовка [Електронний ресурс]. Режим доступу до ресурсу: URL: <https://prometheus.org.ua/prometheus-free/basic-modern-military-training/> (дата звернення 10.03.26).
11. Робоча програма навчальної дисципліни «Базова загальновійськова підготовка», ХНУ, 2025. URL: <https://msn.khmn.edu.ua/course/view.php?id=9834> (дата звернення 11.03.26).

References:

1. Zelnytskyi, A. (2024). Bazova zahalnoviyskova pidhotovka hromadian Ukrainy: modeliuvannia ta implementatsiia v osvittii protses. [Basic combined arms training of citizens of Ukraine: modeling and implementation in the educational process]. *Viyskova osvita. Zbirnyk naukovykh prats*, 2(50). Kyiv. DOI: <https://doi.org/10.33099/2617-1783/2024-50/83-101> [in Ukrainian].
2. Bazova viyskova pidhotovka: yak tse pratsiuvatyme pislia pryiniattia mobilizatsiinoho zakonu (2024). [Basic Military Training: How It Will Work After the Mobilization Law Is Adopted], 2(50) 2026, Retrieved from <https://kalush.informator.ua/2024/03/07/bazova-viyskova-pidgotovka-yacze-praczyuvatyme-pislya-pryjnyattya-mobilizacijnogo-zakonu/> [in Ukrainian].
3. Bondarenko, O. V., & Kuzmenko, V. M. (2021). Bazova zahalnoviyskova pidhotovka. [Basic combined arms training] Kyiv. Retrieved from https://sprotvyg7.com.ua/wp-content/uploads/2023/06/INTERFLEX_%D0%9F%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%BA_02-22.pdf [in Ukrainian].
4. Veselov, M. Yu. Bazova zahalnoviyskova pidhotovka: perspektyvy ta problemy pravovoho rehuliuвання. [Basic combined arms training: prospects and problems of legal regulation] 2026, Retrieved from <https://rep.dnuvs.ukr.education/bitstreams/1581fc39-9db6-4c54-9b25-cc90a5316a02/download> [in Ukrainian].
5. Herasymenko M. V. Natsionalno-patriotychna pidhotovka osobovoho skladu Zbroinykh Syl Ukrainy. [National-patriotic training of personnel of the Armed Forces of Ukraine]. 180 s. Retrieved from https://jurkniga.ua/contents/natsionalno-patriotichna-pidgotovka-osobovogo-skladu-zbroynikh-sil-ukraini.pdf?srsltid=AfmBOoo-lvH_tKROa9m3Nv8YKM3u5jad-StOBxDqoxBS3_OHCO67rI6 [in Ukrainian].
6. Zakon Ukrainy “Pro viyskovyi обов'язок і виyskovu sluzhbu” (iz zminamy ta dopovnenniamy) (1992, March 25). [Law of Ukraine “On Military Duty and Military Service”] Retrieved March 5, 2026, Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2232-12> [in Ukrainian].
7. Zakon Ukrainy “Pro osnovy natsionalnoho sprotyvu (2021, July 16)”. [Law of Ukraine «On the Fundamentals of National Resistance»] Retrieved March 5, 2026, Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1702-20> [in Ukrainian].
8. Zakon Ukrainy vid 11.04.2024 r. № 3633-IX «Pro vnesennia zmin do deiakykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo okremykh pytan prokhodzhennia viyskovoї sluzhby, mobilizatsii ta viyskovoho obliku». [Law of Ukraine «To introduce changes to the current legislative acts of Ukraine, separate issues of military service, mobilization and military formation were raised»] Kyiv. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3633-20#Text> [in Ukrainian].
9. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 21 chervnia 2024 r. № 734 «Porjadok provedennia bazovoi zahalnoviyskovoї pidgotovky hromadian Ukrainy, yakі zdobuvaiut vyshchu osvitu, ta politseiskykh». [Procedure for conducting basic military training for citizens of Ukraine who are pursuing higher education and police officers] Kyiv. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/734-2024-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].
10. Praktychnyi kurs: Baza: Suchasna viyskova pidhotovka. [Modern military training]. Retrieved from <https://prometheus.org.ua/prometheus-free/basic-modern-military-training/>. [in Ukrainian].
11. Robocha prohrama navchalnoi dystsypliny «Bazova zahalnoviyskova pidhotovka» (2025). [Basic combined arms training: syllabus]. Khmelnytskyi. Retrieved from <https://msn.khmn.edu.ua/course/view.php?id=9834> [in Ukrainian].

Дата першого надходження статті до видання: 19.03.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 20.04.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 21.05.2026